

Тимур БУГАЄНКО

курсант 3 курсу факультету підготовки фахівців для органів досудового розслідування Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ

Марина ЛОГІНОВА

викладач кафедри цивільно-правових дисциплін факультету підготовки фахівців для підрозділів кримінальної поліції Національної поліції України Дніпровського державного університету внутрішніх справ

**ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ ОСІБ
З ІНВАЛІДНІСТЮ У СФЕРІ ТРУДОВИХ ВІДНОСИН**

Реалізація трудових прав осіб з інвалідністю в Україні є одним із ключових напрямів забезпечення соціальної рівності та недискримінації. Ця сфера діяльності формується під впливом як національного законодавства, так і міжнародних зобов'язань держави, що визначають зобов'язання щодо рівного доступу осіб з інвалідністю до професійної зайнятості, гідних умов праці та соціального захисту. Особливого значення це набуває в умовах інтеграції України до європейського правового простору, що вимагає імплементації прогресивних стандартів інклюзії та трудової рівності.

У контексті правового регулювання реалізація трудових прав осіб з інвалідністю ґрунтується на низці основоположних нормативно-правових актів. Конституція України гарантує рівність усіх громадян перед законом та забороняє дискримінацію за будь-якими ознаками, включно з інвалідністю (ст. 24). Кодекс законів про працю України (КЗпП) встановлює загальні принципи недопущення дискримінації в трудових правовідносинах, а також передбачає створення роботодавцем належних умов праці для осіб з інвалідністю.

Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» визначає гарантії щодо працевлаштування, адаптації та професійної реабілітації. Окремо варто відзначити Закон України «Про зайнятість населення», який вводить механізми стимулювання роботодавців до створення спеціальних робочих місць, включаючи встановлення квот на працевлаштування осіб з інвалідністю. У міжнародному контексті особливу вагу має Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, ратифікована Україною у 2009 році, яка визначає зобов'язання держави щодо забезпечення повного й ефективного включення осіб з інвалідністю у всі сфери життя, включно з трудовою [4, с. 76].

Принципи реалізації трудових прав осіб з інвалідністю передбачають перш за все забезпечення доступності. Йдеться як про фізичний доступ до інфраструктури підприємств, так і про інформаційний доступ до вакансій, трудових прав та процедур працевлаштування [1, с. 87]. Важливою умовою є застосування принципу розумного пристосування, тобто внесення необхідних змін до робочого процесу з урахуванням індивідуальних потреб працівника з інвалідністю. Заборона дискримінації в усіх формах при прийомі на роботу, просуванні по службі, оплаті праці, є ще одним суттєвим аспектом. Інклюзія як системний підхід вимагає не лише формального створення робочих місць, а й повноцінного залучення осіб з інвалідністю до трудових колективів, виробничих процесів та соціального життя установи.

Законодавство України також передбачає низку гарантій та пільг для осіб з інвалідністю. Насамперед це квотування: роботодавці, які мають у штаті понад 8 працівників, зобов'язані створювати не менше 4 % робочих місць для осіб з інвалідністю (ст. 19 Закону України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю») [2, с. 89].

Також передбачена можливість встановлення гнучкого графіку, неповного робочого дня, надання додаткових перерв та адаптація робочих місць. Особливо важливою є заборона на звільнення осіб з інвалідністю без погодження з органами соціального захисту населення, що посилює правові гарантії стабільності трудових відносин. Крім того, передбачено надання додаткової відпустки без збереження заробітної плати в обсязі до 30 календарних днів на рік [3, с. 75].

Незважаючи на сформовану нормативну базу, практика реалізації трудових прав осіб з інвалідністю потребує суттєвого вдосконалення. По-перше, необхідною є гармонізація законодавства з положеннями Конвенції ООН, зокрема в частині створення механізмів реалізації «розумного пристосування». По-друге, слід посилити інформування роботодавців щодо їхніх обов'язків і можливостей державної підтримки при працевлаштуванні осіб з інвалідністю. Також потребує розширення інфраструктура професійної реабілітації та технічного оснащення підприємств для безбар'єрного середовища. Важливо розвивати систему економічних стимулів податкових пільг, компенсацій, державних субсидій для роботодавців, які забезпечують інклюзивну зайнятість.

Отже, реалізація прав осіб з інвалідністю у сфері трудових відносин є не лише елементом соціального захисту, а й індикатором рівня демократичності та правової зрілості держави. Україна продовжує роботу над удосконаленням законодавчого механізму забезпечення рівного доступу до праці, однак цей процес вимагає як нормативного, так і інституційного розвитку з акцентом на партнерство між державою, роботодавцями та громадянським суспільством.

1. Гуцу С. Ф. Упровадження штучного інтелекту в трудові відносини: перспективи правового регулювання. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут*. Політологія. Соціологія. Право. С. 87.

2. Дяченко О. А. Загальноправові принципи реалізації прав осіб з інвалідністю у

сфері трудових відносин. Трибуна молодого вченого. *Соціальне право* № 2 2021. С. 89.

3. Логінова М. В., Козловська А. К.. Право працівника на обрання способу отримання заробітної плати як гарантія трудових відносин. 2024. С. 75.

4. Мошняга Л. В. Забезпечення прав неповнолітніх та осіб з інвалідністю в правоохоронній діяльності. 2022. С. 76.

Тимур БУГАЄНКО, Руслан БОРСУК
курсанти 3 курсу факультету підготовки
фахівців для органів досудового
розслідування Національної поліції
України Дніпровського державного
університету внутрішніх

Науковий керівник:

Андрій ЗАХАРКО

доцент кафедри кримінального процесу
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Запровадження воєнного стану в Україні істотно впливає на реалізацію прав і свобод громадян, зокрема на процедури, пов'язані із затриманням осіб. У таких умовах органи державної влади отримують розширені повноваження, спрямовані на забезпечення національної безпеки, громадського порядку та правопорядку. Водночас важливо дотримуватися принципів верховенства права, а також забезпечити баланс між потребами державної безпеки та основоположними правами людини. Особливості затримання в умовах воєнного стану потребують окремого дослідження, адже за цих умов діють спеціальні норми законодавства, а також можуть бути обмежені певні конституційні права, включаючи право на свободу та особисту недоторканність.

Згідно з частиною першою статті 207 Кримінального процесуального кодексу України загальне правило полягає в тому, що затримання особи можливе лише за ухвалою слідчого судді або суду. Винятки з цього правила передбачені самим Кодексом. Так, відповідно до частини другої цієї ж статті, будь-яка особа має право здійснити затримання без ухвали суду чи слідчого судді у визначених випадках, за винятком осіб, які підпадають під захист, передбачений статтями 482 та 482-2 КПК України [1]:

1. при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення;
2. безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення чи під